

MRKAČ PLUS

Mrkač Plus
Raj pod Triglavam
U kres, 2010

**TKO NEJ BSE ZGODIVO,
AL PA TUD NE**

Nekej okrogl'h pa dvomliv'h

PREDGOVOR

Ja, minil so cajt, kje Mrkač izhajou še u oblik pasporta, z zvatmo znakam pa črkam. Naročnik so ga naroč'l, kje biu narjen pa tiskan paj pršu cajt pa biu tud dostaulen, so pa rek'l, d' ga nimajo k'm dat, d'j kriza pa d' nimajo gnarja, d' majo še ta stare, pa tko naprej. Ja, izgovorou je bvo velik, neprodan'h pasportou pa tud.

Paj Mrkač reku, d' za jajca se pa ne psti uvačt okol, d'j Mrkač pa ne vosu. D' nej tist »ta zvest naročnik«, kso rabil pasporte t'krat, kso se boril za »svojo regijo«, pa z no pogorel pa ostal tko prazn'h rok, kso izrablal »svojo regijo« za svoje lastne name-ne, nej majo tako regijo k'r sami. Mrkač je reku, d' se zauzema za identiteto našga Raja pod Triglavam, kpa ni od dons, pa kni sam za dons, ampak b' se mog'l zano prizadevat usi Rajan.

Mrkač sej pa odloču, d' bo n'prej zbadou z zvat'm rogov'm pa natikou s svojmo jeklenmo tičam use tist, k'r sej p'r nas čud'nga dogaja, al pa se dons dogaja glih u tistmo prostor, kmo mi praumo Raj pod Triglavam, naš znanstvenik so ga pa pred skorej enmo stoletjam krstil za Visoko Gorenjsko, naš politk' mo pa dons rečejo Zgorna Gorenjska. Odloču sej z' to, d' bo 'ldem povedou, kokoj bvo to učas, kvaj bvo dobrga pa kvaj bvo svab u tmo prostor u kermo smo že več k't pa tritauž'nt let, pa

kmo hočjo dons rečt »regija«. Do zdej smo prežvel predus'm zarad svoje prilagodlivost pa poštenost, pa zarad t'ga, kse nismo pust'l pohod't use sorte prtepecn'm. Mel smo svoj način žiulena pa razmišlana, kje biu konkurenč'n use do dons. Do zdej smo se znal og'nt večin kritičn'm situacijam, zdej u d'nanaš'n situacij se znamo pa sami b'l svab obračat, knam pa ponujajo tolk p'rulačn'h pasti, pa kmamo tko svabe vodit'ne, kne v'jo ne kod ne kam pa koko ravnat z našo bodočnostjo.

D'b pa use to uhka devou, sej pa odloču, d' bo zdej use to švo na internet, d' bodo 'ldje uhka to bral zaston, on pa d' nau mu uben'h druj'h velik'h stroškou. Brau bo uhka tist, kse mo bo 'lbiu, tist kje pa prest'r pa knou mogu, mo nej pomagajo pa otroc pa unuk.

Do zdej je biu vezan na pust, pa predpust pa na popust, zdej bo pa izhajou t'krat, kbo napisan dost nouga, začeu seu pa use sk'p na Kres, t'krat kse dan ubes, u tmo let 2010.

No, drag bauc', želim vam dost zadovolstva p'r tmo bran'. Č'm mate pa kej pam't'nga za povedat, meute pa že poiskal.

Mrkačova senca

Jpa šu Mrkač h'nmo dohtarjo, mo pa ta prau, d'j v's povalan, pa d' mo u pluč'h piska. Poj gaj pa nagnou če na Bled h'nmo drujmo dohtarjo, t'm so ga pa preslikal. Poj mo pa ta dohtar prau, d' ma na pluč'h ane sence. No, tkoj Mrkač zvedu za svoje sence.

Poj pa šu n' Otok h kovačo Jako, pa sej z nim pa negoumo sinam zmenu, d' mo bota skovava nego-vo železno senco, d' jou Jakou sin obesu če na zid od Mrkačove hiše.

No, pa ubesjo poj to senco če visok gor na steno, ker so jo uhka vid'l usi, kso tam mem hodil.

Pa gledajo t'm gor na sten to pošast, pa se sprašujejo, kvaj to zana reč. Se pa ugvasi k'r sama Mrkačova senca.

»Ja, jest s'm mrkač, toj pa moja ta železna senca, kma zvate roje pa jeklenga tiča. Zakvaj to tko, s'm že zdaunej povedou.

Z'kva s'm tle gor na sten, praute? Ja, vidte, od tle mam pogled na Triglav pa Beušco, k sta moje sve-te gore, ks'm j'h v's žiulene spoštvo pa častiu pa ksta vahtale moj Raj pod Triglavam pa moj rod.

Od tle gor vid'm tle spod svojo goričko, svet mest moje hiše, od kod'r se tud use to vid. Od tle uhka gledam dol na cesto, ker se poja use sorte žvad: krave, koze, vol, bik, vosl', pa kva vem kva še use, pa zjajo tle gor, tko k't vi, pa se sprašujejo, kva b' nej ta grdoba tle gor pomeniva.

No, jest s'm pa tle gor, visok na sten prpet, tko d' vam uhka odgovarjam. Tleu moja senca merkova moj rod zad za mojmo hrbtam, še tud poj naprej, kme bojo z dimam (krematorij) posval če med zvez-de, ker vi naute mog'l do mene, k nimate svete Jako-bove lojtre, jest vas bom pa od zgorej dol še zme-rej uhka nabadou (sej za to mam pa zvate roje) pa natikou (sej zato mam pa jeklenga tiča).

Ja, jest s'm tle gor za use to, vi pa t'm spodej tud za to, d' se uso to dogaja.«

Poj se pa ugvasi ad'n pa prau:

»Tbo že svet Pet'r posvetu, pa te skvatu dol, d'uš prs-tou t'm, kam'r spadaš!«

»Kokoj s svetmo Petram, 'sm že tud napisou, č' pa misl'š t' radolškga, me pa ta tle n' more vid't, z'to pa tud s'm tle. Č' pa misl'š tistga na Gor,

t'm nad Polčam, st'mo sva se pa že zdaunej pobotova. Č' pa misl'š tiste, k'se kvanajo bogov'm, s tem pa noč'm imet n'č za upraut, z'to so me pa tud tko visok tle gor ubes'l.

»O, se bo že kdo najdu, kte bo skvatu tle dol, u tole vukno tle spod! Ja, Mrkač, as že čist ponoru?«

»Ja, čist prou maš. Neum's'm biu, ks'm začeu brskat če ukol po Rajo pa iskat tist, k'r je ustau iz star'h cajtou.

Še b'l neum'n s'm biu, d' s'm to začeu opisvat pa izdajat knige, kso me velik koštale, od n'h pa ubenga haska.

Še velik b'l neum'n s'm biu, ks'm začeu pisat pa izdajat Mrkača.

Ja, čist nor s'm pa biu, d' s'm se pustu obest tle gor na tole steno pa k' upam, dam obvarvou svoj rod tle zad. Ja, prou frb'c me matra, kvau iz usga tga n' konc res ratavo.

Ja, ta norost je taka k't 'lbezn, zano ne poznajo ubene arcnije, ne u Begnah pa ne u Polj'. Sam, č' usga tga neb počeu, b' tud neb mog'l ugotovit, d' s'm n'um'n pa d' s'm že čist nor, tko k't tud za vas tle dol uben n' ugotovi, kva ste.«

No vidte, takaj tista z us'm t'm sencam, k sežejo tko del'č okol.

Aredniška

Pa so ad'n prosil Mrkača, č'b j'm napisou kej za u nihou cajt'ng, kmajo že glih tako veliko oblet'ncu, pa k' b' bvo fajn, dab bvo not tud kej tačga, k'r se u nihov'h gvalah p'r nekater'h vala t'm zadej.

No, pa nardi Mrkač koj tist svoj umotvor, po svoje, tko k't se razume, pa nekej nameketa za u tist cajt'ng.

No, poj pa douh cajta n'č, ubenga pisana, ubenga cahna, ubenga gvasu. Poj 'n dan pa le pozvoni telefon, pa ga pokliče urednik tistga cajt'nga.

»Gospod, jaz sem pa mislil, da boste to napisali tako, kot to drugi pišejo, tako kot je to za naš časopis običajno. Saj je res, da ste se potrudili in napisali nekaj primernega, samo to ni tisto, kar mi želimo.«

»Ja, gospod urednik! Vaš časopis ima določen profil, za tega mora skrbeti pač urednik. Jaz sem pa avtor, tako kot drugi tudi, mi pa meketamo, blejamo, čivkamo, pojemo, hrzamo, rigamo, itd. vsak po svoje. Če hočete, da bo šlo to vse v vaš profil, boste morali tudi vi kaj narediti, vi jih boste morali »profilirati«, to pomeni otesati, pooblatai, zbrusiti, polakirati, itd. To seveda ne boste delali vse sami, saj imate za to recenzente, lektorje, oblikovalce, itd. Ko bo pa to gotovo, boste pa morali od vsakega avtorja dobiti privoljenje, da tak prispevek pustijo objaviti pod njihovim imenom, t.j. »avtorizirati«.

Ja, jže tko, t'krat kse začne, so sam pobožne žele, pa uben'h zahtev. Če j'h sprašuj's, koko s'tak člank predstaulajo, ugotoviš, d' sga čist n'č. Poj, kje pa use fertik, pa usi v'jo, kokoj to treba nardit, sam tist, k more to nardit, pa kje poj use to naredu, n'č n' ve.

Poj b' pa mogva prit 'na glista, tab mogva pa use to prežveč't pa dat od sebe ta najbolj gnoj (glista – deževnik, pač predeva use tist, k'r poje, u najboljši produkt, p'r tmo pa prevrta zemlo, d' jo prezrač. Šele poj, na tač zem'l, letna tud uspeva). Sam glista n' da od sebe ubenga gvasu, sam deva pa deva.

Ja, tokoj to u narau, t'm, k'pa čvouk svojo taco gor povoži, pa ubena reč več n' štima.

* * * * *

Se kregajo t'm u inozemstvo, d' Mrkač n' zna prou govort. Mrkač pa prau, d' von sam meketa, sam nameketa pa zmerej kej. Uben hudič pa ne ugotovi, d' von znajo 'lpo govort, sam povedat pa nimajo kej.

Reče 'd'n prou nabrskan Mrkačo:

»A zdejs pa še ti pršu, d' meuš nategvou!«

»Veš, za nategvane jpotrebna r't. Pa n'č se n' boj, sej kok'r vem, nis ne ti ne jest buz'r'nt.«

Govorica

Pam je reku ad'n, d' nej piš'm svoje bukuce tko, k't govoriyo navad'n 'ldje, d' se naujo tko matral, k to berejo. No, ga pa pobaram, od kod je doma, jpa djau, daj iz Zasauja.

No, pa 'n cajt premišluj'm, kva so to navad'n 'ldje, pa kva so 'ldje. Zgleda, d' tist, k tko govorejo, k't jest piš'm, (zane) sploh niso 'ldje.

Pa pobaram ano, ks'm j' dau 'n pasport, č'j že kej p'rbrava. Jpa rekva, d' sam mau, pa d' se prou matra, pa d' gre use sk'p prou počas.

Pa s'm dau 'no bukucio 'nmo učit'lno, dab ta nej-prej sam mau prebrau, pa poj otroc'm povedou kej od nihov'h domač'h krajou, mje pa č'z 'n cajt djau, d'j tist, k'r jest piš'm, že zdaunej crk'nvo, d' majo otroc pred sabo use drgačno p'rhodnast. No, jest pa n'zaj, d' pa nimajo za sabo ubene preteklost, kso jo j'm pož'rl glih tak, k't je von, pa d' današn' otroc ne žvejo med preteklostjo pa prihodnostjo, ampak sam za dons, sej ne vedo n'č o preteklost, pa n'č o bodočnost.

Ja, kva pa zgodovina?

To pa dobite servirano pod usako vlado drgačno. Jest 'sm že st'r pa s'm se rodiu pod Karadžoržević'm, poj mej za čist 'n krat'k cajt zajahou Musolini, poj za štir leta Hitler, poj Tito, poj so se vrs-

til na usake tok cajta zmerej 'n predsednik, zgodovina pa zmerej druga. Pa so učil učit'ln' mene zgodovino, pa so učil moje sinove, pa učejo moje unuke, paj usako brt drgačna.

No, č' čvouk bere use tiste zvezke, tko od mene pa od moj'h otrok pa od unukou, poj vid'š, kva use čvouk uhka nasana. Ja, sana, sej s ta pravo zgodovino, tako ksmo jo sami dožvel, nima n'č skup'nga.

Tko s Petram Karadžordževićam, tko s Hitlerj'm se nis'm 'nkol srečou, Titota s'm dvakrat vidu od del'č (tko, d' von mene ni opazu), pa še s k'snmo predsednikam sva se srečova, čist na kratk, pa č' vrjamate al pa ne, d' tga n' piše u noben zgodovin.

Kva mene brigajo, če use so skakal če ukol, pa kva za na vozila so uporablal, jest s'm j'h vidu zmerej sam na tleh.

Človeka velik b'l p'rzadene domača zgodovina, kva sej dogajou pr n'h doma pa p'r sosed, pa na vas, pa u šol, k't pa kva u Indij, pa na Kitajsk'm, pa u Afrik, pa u Amerik.

Tko učejo u šol otroče sam tist, d' ratajo poj sužn' us'h tist'h objau, k nam j'h kažejo cajt'nge, pa televizija, pa ineternet, pa tko n'prej, od t'm pa do drog pa kriminala pa ni več del'č.

eg'lc

Pa pride 'n 'lbiančan če gor u naš Raj, pa govori če okol, d' smo mi že zvo douh cajta tle, večin seže nihou rod prou u bronasto dobo.

Mrkač pa prau, d' von n'č n' v'do, koko bpa poj p'r n'h rek'l: »Poš'l m' no 'n **ceg'lc**, kboš p'ršu dam!«.

Ja ceg'lc!

Rajan še dons reč'jo ceg'lc (opekca), č' pošlejo k's'n sporočiu na popirjo. Tačga so učas pošilal k'r na kaš'n zapečen ivouc, u kero so nakracal tist, k'r so hot'l. Pisat so pa znal že zdaunej pred bronasto dobo. Tko se vid, d' seže nihou rod še velik b'l del'č nazaj, k't pa če u bronasto dobo. Ja, sej kokob' pa poj rek'l »Ceg'lc«, sej uben druj u nihou okolc pa u Alpah ne reče tko. No ostanke tač'h »ceg'lcou« so pa najd'l u »Železn'h uvat'h, stare več k't 9000 let, pa t'm kse Sava izliva u Donavo, tud stare več k't 6000 let.

e

A				X				↓	
B	≈	↓	X		≠	X	≠	≠	≠
C	N	↓	V	K			X	XX	X#YY
D	+	+	+	+		≠	≠	≠	X
	1	2	3	4	5	6	7	8	9

»Ceglc« iz Le pinskega vira, star več kot 7000 let.

Mačan

Bvoj še u tist'h cajt'h, kso mel Korošč na kransk stran gor na Beušc svoje pvanine. Mač'nsk je biu v's Medji dou, toj od d'našne Bistrce pa do današ'nga Javorniškga Routa, z nim pa tud oba repa Beušce. Tko so mel Mačan na naš stran t'krat tud 'no pvanino na Beušc t'm spod pod Vajnežam, t'm na juž'nmo pobočjo' Kamnitneka.

T'm so mel že u bronast dob svojo pašo tud 'n 'ldje, kso pust'l za sabo kufraste žlice, tko, k't so prav'l na Korošk Bel, d' so j'h najd'l na Stamarah, pa tud že Valvasor je nekej pravu o 'n'h napis'h na 'n'h grobov'h. Ja, tle gor bnej z Gorenske že u bronast dob vodiva pot na Korošk, tle gor bnej se pa zadržval tist, kso to pot varval, d'j bva varna pa d' so 'ldje voži prečkal te visoče gore, z' kere so učas misl'l, d' so ta nejviš na Kransk'm.

No, tko b' nej tud Koroška Beva ratova še prd'n so s'm pršle Rimlan, bva b nej pa naselena s Koršč'm, kso vahtal prehod s Koroške č'z Medji dol, pa mel tud use tiste 'rči, kso j'h rabil popotnik'.

No, zdej u teh caj'th, kpa mi o n'h govoremo, so ble na us'h teh pvaninah spodej Blan, zgorej na sammo vrh nad gozdno mejo pa Mačan.

Na us'h teh pvaninah so ble pa tud maj'rce, kso moge skrbet za to, daj biu narjen s'r. Sir je bil pa t'krat zvo pomembna hrana, sej sej držou č'z cevo zimo pa še dle, č' ga niso prej pojed'l. T'krat je bvo mesa b'l mau, tko k't tud žvine, z'to jbui s'r tok b'l pomemb'n.

Ja, koroške maj'rce t'm gor so ble pa za Krance prou prvačne, so pa Kranc ponoč hodil če gor vasvat. Kso pa u jesen pvanine osamele, so pa hodil za dekletam prou če na Korošk.

Tko so hodil če na guno stran ponavad u nedel'h prou zgodej zutrej, d' so bl' na un stran uhka p'r ta deset maš.

No, pršle so pa tok zgodej, d' so se uhka pred cerkujo u Mačah šopir'l k't k'sn prou šorf petel'n. Ja, sej del'č preč od tga tud res ni bvo, kso mel za klobuk'm rušoučove kriuce.

Ja, poj kso pa k'sno umerkal, pa sta se mau spoznavva, so pa začel zahajat k maš na uno stran že k'r u soboto popoudne če prot večer, tko d' so se ponoč uhka mau pogrel, zutrej pa zmatran šle k maš. No, te se pa niso n'č več šopir'l. Tko sej poj na obeh straneh vedvo, koko del'č je k'sna stvar že pršva.

Kranc so mel t'krat na un stran veliko velavo, kso se ukvarjal z železam, pa živinorejo pa poljedelstvam, paz barantanam use če od Koroške pa Trolske pa če dol na Primorsk j'h je tud zmerej zanesvo.

N' Kransk'm 'ldje niso ble tko na gost naselen k't na Korošk'm, z'to sej na Kransk'm tud bol žveu. Z'to so se Korošice rade ženile na Kransk.

Ja, use sk'p pa ni bvo tko ajnfoh. 'lje so bl' nava-jen hod't po hrib'h, če čez tud ni bvo tko del'č, za čez pa nazaj s rabu os'm ur, sej so ble fantje m vad, pa tud vušt j'h je gnava, d' so hit'r hodil.¹

No, tko sta šva an popodne tud Žeboucou Tonej pa Firštou Johan gor na nihovo pvanino po s'r, saj rekva sta tko. Res sta šva do njihove pvanine, res

¹ *Korošč so rekl' d, majo Kranc stegnen jez'k k't ps' pa d' zato tko čud'n govorejo, k't d'b vajal. Ampak toj bva sam foušija, kso j'h meva dekleta raj k't pa nih.*

sta pobrava tud s'r, sam nazaj dol nista šva, ampak sta šva naprej če na korošče pvanine, kso ble mau viš pa zahod'n od nihove, s'r sta pa med potjo skriva k'r če med rušje, sej sta mis'lva, d' gauta uhka poj nazaj grede pobrava.

Devou sej že mrak, ksta pršva gor, dekleta usa zmatrana, so se pa glih spraulale spat. Tonej pa, kje pršu če do vokva (mvake), jpa potegnu v'n vorg'lce pa začeu nane žingat.

Č mis'lte, d'j bvo zdej Korošicam še kej do spana, se pa zvo motte. Pa tud fanta nista zaston p'stiva sira tam spod. Ja, kvaj bvo pa poj, spa uhka k'r sami mis'lte.

No, fanta sta vedva, d' morta bit zutrej, kse bo devou dan, doma, drgač nauta meva ubenga pamet'nga izgovora, pab j'ma očet že k'šno č'z čast rek'l. Tko sta se kmau po ponoč sprauva dam, sej sta vedva, d' se bo kmau po treh začeu svitat, pa petelin pet, fotr' t'm gor u rot'h pa poslušat, kdaj bo treba ustat pa jet seč.

Tko sta pobrava svoje cune pa u galop dol prot dom. Na, zdej je bva pa tma, koko pa nej zdej najdeta tist hudičou s'r, ksta ga skriva če u rušouje, kje pa usak grm glih tak k't pa ta druj? Poti pa tud ubene ta prave, d'b se uhka po nej raunava.

Ja, sta jo ubrava k'r nazaj na nihovo pvanino, prosila nihove maj'rce za mau sira, pa nesva tistga

dol k materam u dolino, d'b meva k's'n izgovor, če sta hodiva. Matere 'n cajt gledajo tist s'r, nekej kimajo z gval'm s'm pa če, pa praujo, d' ne razumejo kvaj to, aj kej narobej z majercam al z kravam, d'j sira tko mau pa tko friš'n. Fanta pa nazaj gor u rote, pa se devata gor, koko dob'r sta spava pa se prtegujeta spred pred gutam. Fot'r j'h 'n cajt gleda, pad'j mogva bit douga noč pa d' sta mogva težk sanat, d' sta tko pretegnena.

No, č'z dan so pa pršle matere u rote pa so se s fotram zmenile, dau treba jet pogledat u pvanino, kvaj gor narobej. No, fotra od obeh fantou sta pa koj vedva, kvaj narobej, sej sta tud vona dva bva ankrat mvada pa hodiva u pvanine pa tud gor na Korošk k majarcam, pa sta vedva, koko te use to zdeva, d' zutrej nis za ubeno rabo, pa č'z dan tud ne. Seveda, sej sta meva skušne.

Fanta pa zvečer, kje bva že noč pa fantousk cajt pa brž če gor, k'r naraunast če do nihove pvanine pa še mau naprej pa u grmole po sir. Mau stas posvetiva z baklam, pa kmou najdva tist preklet s'r, z'rat kerga sta mogva k'r dvakrat u pvanino.

No, zutrej pa fot'r reče sino: drug'č, kboš šu u pvanino po s'r, pust za usak slučaj doma jajca, d' te noujo ulekle če gor na Korošk. Č' teujo t'm dobil Korošč, k hodjo h svoj'm puncam vasvat, boš obne.

No, od t'krat so se beuš k pobje zmerej zbral po več fantou sk'p, hodil če gor pa na uno stran h

Korošicam k'r u trop. Je bvo že b'l var'n, pa tud k's'n porajk'l so za usak slučaj mel sabo.

Ja, takaj bva menava s Koroško. Ja, pa to še ni use. Polet je m'rsk's'n Korošč pršu na našo stran za pastirja. Bl' so to mau čud'n fantje. Govort niso znal ne po naš pa ne po nemšk, bl' so velik, b'l n'rod'n, k't pa naš. Naša dekleta se zane še zmenile niso. Ja, bl' so sam za kaš'nga tretinka, sej so ble za pastirja premau pamet'n.

Ja, čj pršu s'm k's'n Korošč, pa se tle hotu tud obdržat, je mogu bit že dob'r obrtnik, pa tud dob'r obvladat svoj foh. To so ble u začetk cimprman' pa kovač', tem se mamu pa tud zahvalt za to, d' sta se tadva poklica 'lpo dopolnevala s tist'm, k'r so k nam p'rnesl Vah', kso bl' predusem dob'r kovač, cimprmane pa tam niso tolk rabil, k't pa kamnarje.

Jam'nk

Bvoj še u tist'h ta najstarejš'h cajt'h, kso Vah hodil h nam po rudo, jo kopal pa nosil če na Vašč. No, t'krat so skopal na J'vouc tolk rude, d' so ratale prave jame. Toj bvo t'm, kse dons reče Svinke, glih t'm gor n'd d'naš'nmo Jam'nkam.

Kva pa pomen to »svinke«.

U star'h pogansk'h cajt'h so kuril ob razn'h praz'n-k'h kresove pa z nim častil takratna božanstva. Tač praz'nk je biu t'krat, ksej začeva pomvad, pa p'ru maj, ksej zima dokonč'n posloviva pa kje ratovo že mau topvo, pa jesen. T' ta glav'n tač praz'nk je biu pa za Kres, ksej dan začeu krajšat. Pa tud poj je biu še 'n tač paz'nk, kso ga praz'nval tud z vognam – kresam. Toj bvo t'krat, kso pokos'l travo, kso jo rabil za kone pa krave pa žit, kso ga rabil zase.

Na tak dan so mvađc že zgođej zutrej šle na Vrh na J'vouco, pa poskus'l ujet 'no svino s prasc'm, kso ble t'krat že glih tok velik, d' so bl' ta prau za pečt. Toj bvo enga m'sa, tko d' so ga nes'l še dol ta star'm, d' so mel te tud kej za praz'nvat. No, t'krat je bva J'vouca zgorej še porašena, t' največ z bukujō, bvoj pa tud nekej hrasta pa m'cesna pa tud k'šna smreka. Po tak gmaj'n so se pa poj pasle divje svine.

Ksos mvađc' preskrbel m'so, so mog'l posekat tud k'šn suh al pa na po suh drevo, po navad so j'h k'r nekej. Poj so pa ta les nasekal na primerne konce pa use sk'p zvačil če na tist mest, čer sej kuru kres.

Kje bvo pa use to p'rpraulen, bvoj to že 'nkrat t'm sred popodneva, jpa p'ršu cajt, d' se mau spočij'jo pa kej pojedō. No, že prej so pa en nared'l p'r stran, t'm kse ni vidvo u dolino, 'n mejh'm kres, tko d'j bvo velik ž'rjauce, pa začel na nemo pečt ta staro svino, kso jo poj še v's popoudne pa večer jed'l.

Punce so pa p'ršle gor popoudne pa prnesle s sabo suhlađ, kso jo nabrale med potjo. Ja, pa to ni bvo use. Že prejš'n dan so doma spekle mejhne kruhke, kso mel not utisnen križ (svastiko), ble so pa glih tač, k't pa šajbe, kso j'h fantje poj zvečer metal dol po breg. Te kruhk' so mel use sorte imena, nek so j'm rek'l šajbe, nek krželn' (po križ'h kso j'h mel not), nek pa k'r boži kr'h. Toj biu praz'nč'n peciu, svet k'r se da. No, te kruhke so dajale punce zvečer svoj'm fant'm.

Tko, k't so punce prpraule svoje kruhke, so fantje prprau'l svoje ta lesene šajbe, kso j'm rek'l svinke, al pa šajbe al pa pvate. Svinke so rek'l zato, kso ble to otroc od kresa, kso letel dol u dolino, tko k't so ble prasc otroc od svine, kso jo jed'l.

Ta star, kso pa t'žko hodil, pa gospodarj' pa gospodine, sos pa zakuril vog'n t'm, kje dons cerku svetga Primoža. Tud tega sej vidvo po ceu dolin. No, toj biu svet vog'n, n' kermo sej žrtvovau bogov'm, na tmo vogn' so poj spek'l tiste ta mave prasce, kso j'h mvadc posval dol z J'vouce. Ob us'm t'm so se spominal ta star'h, se menil use sorte, žebiral, jed'l tist t' svet m'so, kje biu žrtvovan bogov'm.

No, ta mvad so pa u tist'h cajt'h zvečer kuril svete vogne pa t'm darval bogov'm pa počel use sorte. 'na taka stvar je bva, d' so po breg dol metal mejhne žareče kolesca, narjene iz brezouga lesa, široče k'sne 4 prste pa debele 'n prst, kso mel u sred 'n prst veliko vukno.

Te so navezal na srobrout pa razžar'l u kreso, kso pa že fajn gorel, so j'h pa nataknil na no b'l dougo palco, pa zno fest zamahnil, d'b svinka zleteva del'č u dolino. S svinko so udar'l ob 'n ploh, d' sej sneva s palce pa odfrčava če dol u dolino k't k'šna raketa.

U prou ta star'h cajt'h so ble ta nejprej sam na mejhne kose nasekane veje, kso j'h poj razžarel u kreso, zbrskal na 'n kupč'k prsti, pa j'h poj z'nmo kovam udar'l tko, d' so odletel dol u dolino, šele poznej so poj deval šajbe.

D' so pa to uhka počel, so mogva bit pa pobočja spodej pod kresam gola pa čista. Že par dni prej je mogvo bit use pokošen, sno pospraulen, d' se ja neb kej uneu.

No ukrog tga jbvo use poh'n čvekana.

Tko so govor'l za tisto punco, kni meva fanta pa kni meva kermo d't svoj kr'h, d' nena vukna še palce ni uredna. Ja, toj bva prou huda žalitu.

Fantje pa punce so skakale č'z ta kres tko, d' sej use bliskavo, pa tko d'j mu mrskaš'n f'nt požgane hvače (punca pa tist pod čikvo). Kso ble te led-raste, so pa ratale poj trde. No za tačga fanta so pa poj rek'l, d'j p'r nem trd sam tist, k'r vog'n požge, d' nima u seb tok vogn, d'b uhka k'šno punco na tisto reč ujeu.

Tko, k't so se norčval iz punc pa fantou, pa ed'n drujga zbadal, sej rodiu tud ime svinka. Č'j bva ta velka svina, so bl' ta mau prašičk, č'j biu ta velk vog'n kres vel'k k't svina, so ble ta mave šajbe, kso letele dol č'z breh, »svinke«. No, tko sej pa to prjeu pa razširu del'č not u Alpe, pousod čer sej govor'l tko k't p'r nas.

Ja, pa kva sej še use dogajou ukol teh kresou. Toj biu tud ta prau cajt za ženitu, punce, kso t'krat ratale nosne, so poj rodile pomvad, ksej začeu že ogrevat, t'm ankrat po tistmo božanstu, kgaj poj nadomestu svet Grega pa tud svet Jur.

No, tko so poj ta mvad 'n cajt norel okol kresa, č'z 'n cajt so se pa po par'h zgub'l u gmajn.

Ja, use to sej dogajavo gor na tistmo rof nad današno vasjo. Use to sej pa tud že zdaunej pozabivo. Od usga tgaj ustou še sam ime »Svinke« za tisto,

vso prevuknano zemlo, t'm za tistmo robam, spodaj jpa dobiva vas ime glih po teh vuknah. Ob teh vuknah t'm gor so u začetk tud žvel, toj biu začet'k vasi še u tist'h cajt'h, kso hodil s'm sam polet.

Ja, use to sej dogajou t'krat, ksej tud pousod d'rgot po Alpah. P'r nas je use to že c'rk'nvo, d'rgot pa še zdej ne. Tko so zgorne slike s tačga praz'nvana u Val Senales na Juž'n Trolsk, glih toko še to dons devajo u Carnij u Tilmentsk dolin, pa tud še m'rs če d'rgod. Ja, use toj velik starej k't kršanstu, Tirolc praujo, d'j to staro cvo 4000 let, p'r nas se pa dons mis'l, d'j to iz železne dobe.

Pa to ni bvo sam t'm gor nad Jam'nkam, ampak pousod po obrobju J'vouce, po naselj'h, kso meva svoje pvanine pa p'rte gor po J'vouc, kje pousod usa prevuknana od rudar'na, kje trajou skor tri-tauž'nt let. Podob'n je bvo pa tud po Karavankah.

Use toj pa prepovedova Marija Terezija, češ, d'j to nevar'n za hosto. Tko so mogle t'krat hiše met rauf'nke, pa nej so ble nove al pa stare. Tko so t'krat mogle bit hiše zidane, pa ne več lesene.

Tko so ta stare lesene bajte poremlal, pa ometal, d' so na zunej zgledale tače, k't b' ble zigane. No, d' j'h pa neb mogle dobit, d' so golfal, so pa to nared'l tud znotrej. Tkoj p'r nas po ta star'h vaseh še nekej hiš, kso tko »zidane«.

ignal'n vogn'

No, učas so gorel kresou tud drgot na J'vouc. Bvoj več tač'h mest, kso oznanvava »tle smo«. Tkoj u daun'h cajt'h goru vog'n na usakmo mest, ker se dons reče Gradiše. Te kresou so mel še druge pomene. T' nejstarejš pomen je bil versk, praz'nvane ob pomembn'h letn'h cajt'h, takš'n ksmo ga prej opisal. Ta druj jbiu pa signal'n pomen, toj tak k't ga ma dons telefon. Toj bva signalizacija med posamezn'm gradiš'm. V's ta vog'n je biu voden pr' n's z blejske Straže, ksoj učas rek'l »Gradiška straža«. Od t'm so šle vogn' na use strani, glih tko so če tud p'rhajal.

To so ble svet vogn', kso j'h kuril svet 'ldje, povezan s tmo pa gunmo svetam gor na Mleč'n cest. Tko se ni sme u kurt vogn' ker pa k'd'r kol sej ker-mo 'lbiu. Usak vog'n sej sme u kurt sam ob določ'nmo cajt z določ'nmo namenam na določ'nmo mest.

Tko se ni mog'l pomešat vognou, kso se kuril ob k'snmo praznik s kaš'nmo, kje mu k's'n signal'n namen. Ja use to z vogn'm je zvo zamršen pa še dons zvo mau raziskan.

Signal' so p'ršle visok dol s hribou, ker sej del'č vidvo. Tkoj p'ršu signal iz Stare gore nad Čedadam (ker je biu že u zvo star'h cajt'h svet mest z večn'm vognam) na Kobiljo glavo nad Sv. Lucijo, od t'm na Možic, kjer je ustoppu v deželo Karnou, t.j. u današ'n

Raj pod Triglavam. Od tlej pa šu na use kraje če u Boh'n, predus'm na Rudnico, pa na Sramle, čer stoji dons cerku svetga Martina u Sred'n vas, pa po neka-ter'h vaseh u Spod'n dolin. Šuj pa tud če prot Blejskmo konc na Babo, Blejsk grad,² na Zasipšk gradiše (t'm, kje dons signalna antena), na Gradiše nad potok'm, na Lipje pa Rodinsko Stražo. Na useh teh kraj'h je bva straža, kje merkava n' to, kdaj se bo pojavu vog'n n' nihou dohod'n točk, poj so mog'l p'ržgat svoj vog'n, kje biu na tač točk, kse joj vidvo čim b'l del'č.

Tkoj p'ršu signal na Blejsko Stražo iz Babe (Skle-darjevec) od t'm pa pousod po Blejskmo kot pa Lip'nišk dolin.

Ja, te vogn' so bl' po većin dvoj'n, tko d' čej ed'n faliu, jpa delvou ta druj. Tkoj šu tist vog'n s Stare gore naraunast na Možic pa tud na Kobiljo gvavo, s Kobilje gvave nad Tolminam tud na Ratitouc, od kod'r se tud vid del'č če naukol.

Kva use so te vogn' prenašal, še dons ni znan, tud ne to, kdaj sej use to začeu. Nejb'l verjet'n je, d' sej na teh točkah poj ob straž pojavu tud nasele, al pa k'šna cerku. Podob'n sej poznej na tak'h točkah pojauva u turšk'h cajt'h k'šna kmetija, kje tud stražarva pa pošilava n'prej vogn, ponavad so pa t'm tud strelal z možnarj', d' sej slišavo use prou del'č.

² Tko se vid z Možica k'r tri sv. Martine: u Stred'n vas, na Bled pa u Mostah.

Lublančan pa Bohinc

Sta ležava u bol'nc sk'p 'n 'lbiančan pan Bohinc, oba poznane žvine na naš Alma mater.

Pa začne 'lbiančan praut use čej biu, pa kva usej mu, pa kva usej devou okol po svet, d'j biu skor skoz uzunej po ceumo svet, čer je biu n' veliki'h univerzah po Evrop pa u Amerik, pa d' ma svoje otroče pa unuke tud pousod uzunej.

Bohinc jpa tud pravu, d' z nim ni bvo velik drgač, pa d' sej tud nalezu use tiste naulake tko, k't berač uši, t'm u »zvatmo inozemstvo«.

No, pa začne 'lbiančan, d' so Bohinc čud'n 'ldje, d' prou neum'n niso, d' se pa znajo nard't prou neumne.

Bohinc pa: *»Ja, mi se res devamo neumne, pa to že k'r nekej tauž'n let, vi se pa zato devate pametne (č' pa ste, bomo pa še vid'l, sje mislu sam p'r seb), ampak tud šele nekej sto let. Ja, mi mamu s svojo štim'ngo že k'r velik skuš'n, pa zgleda, d' sej mogva že dob'r obnest, sej smo obstal do dons.«*

»Ja, moj inštitut je s svojimi ljudmi naredil nek projekt za Bohinjce, ki je bil ocenjen na vrednost 300.000 EUR. Ker pa Bohinjci niso imeli denarja, smo se pa dogovorili za eno hišo. Pri ceni smo malo popustili, potem je bilo pa vse speljano tako, kot je treba, no in mi smo potem hodili tja na počitnice.

Tako je tja hodilo več ljudi z našega inštituta. Otroci so se igrali po travnikih, stari smo pa hodili v okolišne gozdove po gobe, se trimčkali in s kolesi vozili po hribih in uživali v lepi naravi in razgledih. Opazili smo pa, da nas gledajo Bohinjci vedno bolj postrani in postajajo vedno bolj neprijudni. Ja, Bohinjci so dokaj neprijazni ljudje. Dolenjci so vse drugačni, prisrčni, se radi pogovarjajo, povabijo te v zidanico. Ja, ti so veliko bolj prijazni.«

Pa ga pobara Bohinc, č'j šu kdaj s k'shnm Bohincam kosit (rekuj kosit pa ne seč, sej vedu, d' ga 'lbiančan drgač nou zastopu).

No, pa prau 'lbiančan, d' ni šu z nobenmo Bohincam u gostilno n' k'sh'n kosiu, pa tud nobenga ni povabu dam n' kej tačga.

»Ja vidte, če hoče bit u Bohin kdo s kermo p'rjatu, gre z nim kej devat, sej se med devam nejloži najde k'shna prilka za medseboj'n spoznavane. P'r deu se otipavata, pa č' use štima pa ponavad prjatva tud ratata.

A paj šu kdaj k'sh'n Bohinc z vam na k'sh'n trimčkane, al pa n' k'sh'n kolesarene, tud t'm bse našva k'shna prilka za sporazumevane.«

»Ne, ne. On prezgodaj vstajajo, pa jih že zdaunaj ni več doma, ko mi zlezemo iz perja. Ko mi vstanemo, oni že bog ve kje kaj delajo.«

»Ja, kva ste pa nared'l s tisto hišo, kste jo dobil, sej kok'r vem, je bva potrebna popraviva, pa tud okol je bvo treba use uredit. Bvaj na konc vasi, do kam'r ste pršle uhka sam po vašk pot. Koko ste se pa za pot uglihal?«

»Kakšno pot? Mi smo kupili hišo, poti so pa državne, za te plačujemo davke pa druge prispevke.«

»Ja v'ste, do tiste »državne poti« je k'šne 2 km, tista pot, kpa pele do če, ker je vaša hiša, jpa vaška. Sami jo vzdržujejo, popraulajo, obnaulajo, orjejo sneg, posuvajo vukne s peskam pa tko naprej. Glih za ta del bse mog'l zment s sovaščan'm, kva pa koko bote nared'l, kok pvačal, tko, k't to devajo von.

Koko jbvvo pa s tist'm igranam vaš'h votrok po trau'nk'h, kdaj pa če so se igral?«

»Bilo je neko nedeljo, v začetku junija, ko pride nek vaščan k nam, pa prinese pest papirčkov od bombonov, pa začne trditi, d' smo mo hotel fentat krave, saj če bi požrle tisti papir, bi prišle proč. Pa ne samo to. Trdil je, da je trava vsa potlačena in uničena, da je bilo veliko dežja in da je potlačena trava začela gniti in so jo morali zmetati vso na gnoj. Ja, a smo mi krivi, če je padlo veliko dežja?«

»Ne, za d'ž niste kriju vi, ampak vaš skakane po že zvo zreu trau, kse povom, poj pa obleži na tleh. Pa use to še ni nejhuj. Nejhuj je to, d' ste skakal po tuj zem'l, za

kero pvačujejo 'ldje dauke in od ne žvejo. Včasih b' smatral, d' j'h žiulensk ogrožate, sej ste j'm unič'l ni-hou p'rdeuk od kerga žvejo in b' šle nad vas z vilam.

U Bohino se reče, d' č'j nevihta povoživa travo al pa žit po tleh, d' sej hudič t'm povalou. No in zdej ste vi tist hudič, ksej povalou po njihou trau.

U Bohin je u nedelah cajt počitka pa miru, 'ljudje grejo h maš, devajo pa sam tist, k'r je nuj'n, pred-usem okol žvine. Vi ste pa odletval, norel, se d'r'l, razgrajal, pa kva jest vem kva še use. Toj toč'n nasprotje od tistga, k'r devajo Bohinc. Bohinc ga u nedelo rad srkne k'shen gvaž'k po maš u bliž'n gostil'n. T'krat je odprt pa se tud r'd druž. A ste se t'm kdaj s kom srečal?«

»Nobeden od nas ne hodi k maši in tudi ne po njej v gostilno. Mi imamo doma dovolj pijače in to takšne, kakršno si vsak od nas želi.«

»Ja vidte, Bohinc' pa že nekaj stoletij niso smel doma met pjače, čeprav so jo tovor'l s Primorske u naše kraje pa še naprej. Toj preprečvava vsakokratna gosposka pa tud cerku, ks ni želeva konkurence p'r tač'h posl'h. Doma so mel Bohinc sam šnops, toj bva pa arcnija pa ne pjača.

Ja, vi ste se obnašal tko, k't sej učas gosposka, te pa uben Bohinc 'nkol ni marou. Poj se pa še čudte, d' v's n' marajo. Ker kol ste se srečal, 'nčer se niste mog'l zbližat. Zane ste zmerej ostal tujc, tujcou pa

n' marajo. Do nih so usaj nezaupliu, sej 'nkol n' v'do, če bodo naletel na hudiča.

Ja, kva pa ma Bohinc, k'r vi ne vidte?

Toj negou bogat notrani žiulene, toj deu pa žiulene sk'p s svoj'm sosed'm, s svoj'm pa nihov'm otroc'm, pa s svoj'm pa nihov'm ta star'm. Use to žvi nanmo kup pa upliva ed'n na drugja že tauž'nte let.

Vi pa letate če okol po svet, svoje otroke mate u Amerik, tauž'nte kilometrou preč, svoje unuke po n'vem kašn'h univerzah, raztresene po ceumo svet. Ja, koko pa uhka poj žvete sk'p. Na usake tok cajtou se mau obišete, pa mau telefonirate, toj pa tud use.

P'r n's, č' sej hotu kdo p'rselt, je mogu nejprej posad't 'n dreuc, kgaj p'rnesu s sabo iz domač'h krajou. Č' sej ta dreuc prjeu paj biu von prid'n pa dob'r devouc, so mo dal vaščan 'no punco pa 'n kos srenske zemle na konc vasi, ponavad t'm, kjer sej začeva Ulca. Ta sej uženu pa mu nasled'n rod tle. Tkoj boh odloču, a seu dreuc prjeu, vaščan pa kašne naslednike bo mu. Ta čvouk pa negou rod sta se čist zлива sk'p s svojo okolco.

Vi ste pa prdrvel, kpil 'no bajto na konc vasi, d'j bva pa to glih tista, ksjoj naredu 'n tak prselenc na srenšč zem'l, kje s seboj p'rnesu svoj dreuc, pa kso mo dal 'no našo punco, pa kje biu negou rod tle že 5 rodov, pa niste ved'l. Ved'l tud niste tga, d'j ta zad'n rod pršu preč, ker je bva žena jalova pa ni bvo ot-

rok pa d'j obvast dava ta zadne ta stare u dom, hišo pa uzel u račun, kso ta dom plačval. Ja. Toj bva nesrečna hiša, vano sej naselu hudič pa migou s svojmo repam. Pa glih u to nesrečno bajto ste se poj naselil vi.

Pa hišo kupt? Učas so use to rihtal vaščan. Tkoj tud use to ratovo. Ta nova obvast jpa to hišo dejansk vas' uzeva, kva paj vona nardiva za to vas use ta prejšne rodove? N'č. Zdej pa pride naenkrat do 'ne hiše, kni nena, pa to proda 'nmo tujc', ta jo pa dobi za nekej popirjou, kj'h domačin ne rabjo, rab j'h sam obvast. Tkoj obvast ukradva nihovo imovino, vona odločala o rečeh, o ker'h so do dons odločal sami. Bohinc pa praujo, hvala lepa za tako obvast. Še pod cesarjam so uhka odločal o tist'm na vas sami, dons se pa obvast utika u vsako figo.«

»Veste, jaz imam v Ameriki svojo hčerko, njena hči pa hodi danes na posebno univerzo, kjer je posebej poskrbljeno za varno počutje. Tako imajo na primer v parkih povsod take stebričke, kjer dekले lahko pritisne na nek gumb pa pride takoj univerzitetna policija pa jo spremi domov na varno.

Pa še mnogo drugih takih reči je, da se lahko počutijo varne. Pa tudi univerze so odlične in študentje, ki prihajajo z njih, so zelo cenjeni ter imajo potem dobre službe. To je vse drugače kot pri nas, ko pridejo študentje z univerze pa takoj med brezposelne in čakajo potem na službe nekaj let.«

»Ja vidte, p'r nas u Bohin pa tud ni ubenga knofa. Pa veste zakva? Veste p'r nas ga ne rabjo. P'r nas se počutjo 'ldje zvo varne, sej znajo sami paz't nase. Punce vahtajo k'r fantje, pa velik b'l, k't pa tist v'sh polcaj, u bližino pa tud n' pstejo ubenga, kj'm b' biu uhka nevar'n. P'r nas smo ta probem teh knofou rešil že pred tritauž'nt let'm, u Amerik ga morjo pa še dons rešvat.

T' druja jpa s službam. Bohinc 'nkol nismo hodil u službe, raz'n t'krat, k nas je poklicou cesar. Mi smo use sami podeval, pa mel svoje deloune cajte pa svoje praznične cajte. Mi smo sami deval pa se tud sami zabaval. Koj kje bvo pa to porušen, je biu pa hudič.

Tko b' učas n' bvo ubene jalove žene. Za to b' poskrbel otepovc, č' pa še to neb pomagavo, b' pa srena. Srena b' poskrbeva, d'b h hiš pršu k'sn votrok pa to tač, kb' biu sposob'n vod't gospodarstu, pa met otroče pa tud poskrbet za ta stare. Use to se ni storvo sam 'nkrat.

Ja, use to uhka zastop sam domačin, kt'm žvi ceu žiulene. Jest s'm u Bohin rojen, zdej k s'm pa u penzij, s'm pa spet t'm, umes s'm biu pa tud velik doma, pa devou z Bohinc'm sk'p. Z'to j'h jest uhka razumem, vi pa ne.

Vidte, Amerikanc t'm okol Bostna so pač naslednik od Angležou. Iz Anglije so p'rnes'l svoj Cambridge, skor čist tačga, k't je biu u Cromwellov'h cajt'h, d'b mo neb bvo pa douhcajt, so pa prenes'l

še Oxford, kso mo t'm rek'l Harvard. P'rulek'l so oba z uso nihovo kramo, načinam razmišlana, družbo pa nen'm navadam. Naš pa hodjo če, se t'm naberejo use te krame, poj pa hodjo nazaj us' našopirjen, ne dab ved'l, d' smo mi mel že pred več k't dva tauž'nt let'm svoje vučeže, kso učil naše otroče use o naš zgodovin, o narau, koko sej treba raunat. Učil so sam tiste, kso ble to sposob'n razumet pa prenašat naprej na druge otroče, pa tud naprej na nasledne rodove. Mel smo svojo pisavo pa cahne (ceg'lce?), svoje bogove pa svečenike, svojo vojsko pa vojvode, pa tko n'prej.

Od usga tga u Lublan n' ve uben hudič n'č. Ja, mi mammo svojo kulturo staro več k't tritauž'nt let, kje delvava use do t'krat, kso nas dobil u roče Habsburžan, pa zarad naš'h domač'h kransk'h plemišk'h rit (po vaše elite) pregnal prejšne češke kralje. Res sej pa začeu to preganat šele poj, kso te ratal cesarj', še b'l zahrbt'n je bvo pa poj, kje ratova cesar ta prva baba.

Od t'krat n'prej jbvno zmerej huj, usaka obvast je bva slabša, več nam je pobrava. T' nejhuj je biu pa komuniz'm, knam je pobrau našo sremsko zemlo.

Pa pravi Ljublančan, da bi on najraje vedno živel v najeti hiši. Tako imaš hišo takoj, ko dovolj zaslužiš. Če pa hočeš živeti v svoji hiši, moraš pa najprej zelo dolgo varčevat, potem jo moraš narediti, šele potem v njej lahko tudi živiš.

»Ja, toj že tko č' gleda čvouk sam od dons do jut'r. Č'b moj fo'tr žvu tko, neb jest, ne moj otroc, ne moj unuk, mel soj'h hiš. Tkoj pa že moj star fo'tr poskrbu, d' so mel negou otroc hišo, moj fotr tud, jest pa tud. Za novo hišo je našparou že k'r pejšn rod. Pa usa familja je bva globok ukorenjena u domač krej. Tist, kpa žvi od dons do jut'r, moj pa tud useen, če žvi, sej tko more zmerej letat za devam. Tist kma pa svojo hišo, more pa tud deu met če bliz, d' se use sk'p ujema.

Paj bva dobra letna, jpa dau Bohinc 'ne gnarje nastran za t'krat, kbo svaba. No, poj pa pršvo sed'm dobr'h let, sje pa Bohinc m'rskej našparou za tist cajt, kbo pršvo sed'm svab'h let.

'lblančan je pa tud mu sed'm dobr'h let, sej pa razpištolu pa pokazou, kva use ma, pa kva use zmore. Sje pa naštimou ceu k'p 'rči, br'z ker'h b' uhka komot žvu, pa mo neb n'č b'l svab švo. No, poj pa pršvo sed'm svab'h let, j'pa reku, bom pa tist, k'r nuj'n n' rab'm, prodau pa kupu tist k'r rab'm. Pa ubed'n ni hotu tiste krame, sej joj usak sam preveč mu. No, zdej jpa za use te pršvo sed'm svab'h let, so pa piskal prou n' t'nko. Poj so pa p'sle 'n tujc, pa začel prou pocen k'pvat use po vrst tist, k'r so 'lblančan nejb'l rabil. Poj jbvo pa to tko drago, d' ni mogu ubed'n domač to pvačat.

No, tko so mog'l jet 'lblančan s trbuham za kruham. To sej ponaulou na usak'h to'k cajtou, 'lbla-

*na jratova pa tko že čist tuja. Govor'l so 'no spa-
kedrano špraho, kso jo sam von razumel. No, b'l
so bva ta svaba leta douga, več 'lblančanou je
bvo (reun'h).*

*T' šparov'n Bohinc jpa ustou na svoj zem'l pa go-
jiu svoje šege pa navade še tauž'nte let naprej,
biu je pa zmerej b'l sam, ta druj so ga hodil sam
gledat, pa prav'l, u kaš'nmo Rajo von žvi.*

Ja, kolk je pa ura, kolega?«

»Nekaj čez polnoči!«

*»Poj pa zapriva najna kluna,« prau Bohinc, »sej
morva zutrej pod nož.«*

*Jbiu Mrkač p'r dohtarjo, ta ga preslika pas poj og-
leduje tiste piltke, pa prau:*

»Ja, vi mate pa prevel'k srce!«

Ouca, kje bva pa zrav'n, pa koj:

*»To ma pa od tga, kje stvaču not v's svoj Raj pod
Trigvavam. N'č čud'nga, č' gaj usga rastegnivo!«*

»Gospa, saj nisem mislil tako!«

*»Ja, jest pa vem, d'j to res, sej ga za n's ta druje ni
n'č ostau!«*

Šoping

Gre učiteljca u štacuno, če v'n u tisto ta velčo, ker se dons več ne kupuje, ampak hodjo babe če na »šoping«, kvaj to pa še slovar slovenskga jezika n' pozna, kva šele Mrkač.

Pa grunta Mrkač, kvab nej to pomeniu, a ma to k'šno zvezo s šopanam, tko k't našopajo k'š'nga diviga petelina, d' zgleda poj glih toko, k't d'b res biu še gor n' 'n vej. Pa prau ovca, d' to sigur'n ne, d' t'm ni vidva ni'č tačga.

No, pa pejmo za tisto učiteljco, kje šva če na šoping, mrbit bomo pa zved'l kvaj to!

Paj šu Mrkač za učiteljco not u tisto štacuno, pa uleku na ušesa, kva ta govori, mrbit seu pa izdava. Pa gre t'm okol tist'h stalaž, uzema u roče use sorte, poj se nek ustau, pa nekej brska, pa 'nkok'r n'prej. Pa pride mem 'n uslužbenc u uniform, ga pa pobara:

»Gospod, koliko pa to stane?«

»Ja, koko pa v'ste, d' s'm jest Stane?«

»Ne, ne, nisem mislila vas, ampak tale artikel, ki nima gor nobene cene.«

»Ja, Ceneta pa p'r n's res ni ubenga. Ja, p'r n's tud ni ubenga, kb' mu tak pisane, pa tud ubenga s pisanam Artikel«

Baba se razjezi, p'sti use sk'p pa mem blagajne v'n. Mrkač pa za no, pa še dons n've, kvaj »šoping«. No, poj pa tače učiteljce učejo naše pamže, ni čud'n, d' n'č ne znajo pa d' so usi zmešan.

rauna država

Pa so p'ršle tist cajt, kso 'ldje mjsl'l, dauta tekva sam strd pa mlek. Ja, sej za to so se boril pa to k'r usi sk'p.

Poj so pa p'sle res tist cajt, je pa teku med pa mlek sam za 'ne, na ta druje pa odpadk' iz tist'h rit, u kere jto tekvo.

No, so pa poj tmo rek'l »pravna država«. 'ldje so se boril za »pravično državo«, poj so jo pa zaja-hal pravnik, jpa ratova »prauniška država«.

Kso se boril, so stal te praunik uzad, pa čakal, kvau ratovo. T'm kje pokou, ni bvo nčer ubenga. Poj so pa tist, kso j'm sorodnik pad'l, dobil 'na pouračiva, od čer'h pa hmau ni n'č ustau.

Poj so pa razdel'l tist, k'r so prej ta star sk'p sprav'l pa zaslužil (tko, k't je Marija Terezija razdeliva srensko zemlo), paj bvo use še od us'h. No tist, k'r je ostau, je zmerej b'l kopneu, zmerej m'n je usga bvo.

Poj pa u Europsko unijo, ja s čem pa, s tist'm, k'r je bvo že razdelen, al s tist'm, k'r b' mog'l po usmo tmo še ustvart?

Tist, kso n's tišal u unijo, so poj t'm tud p'rstal, doma so pa pust'l prau'nke, kso kasiral po europsk'h cenah, mi smo pa služil po naš'h p'rcej nižj'h cenah.

No, poj pa n'vad'n čvouk še jezika ni mogu steg'nt, sej gaj mogu zagovarjat zmerej »zagovornik« toj tist,

kje namest nega govoru (Ja, toč'n tko kok'r je bvo u sred'nmo veko s Vormundam). P'r usmo tmo pa ni švo za k'šno pravico, ampak zato, d'j tekvo use 'lpo po reg'lc'h. Ja te reg'lce so pa postav'l prau-nik', to pa tko, d'j teku gnar predus'm u nihou žep. Na konc je bvo tko, d'j bvo zadošč'en us'm reg'lcam, prau-nik je mu gnar, oškodovanc je biu praz'n pa br'z pravice, toženc je biu ob gnar, pa še kej je fa-sou, oba sta se pa počutiva b'l of'rnaž'na, k't pa ne.

No, na konc so se pa 'ldje spametval, pa use stva-ri k'r sami poglihal, mau klel, se mau vesel'l, pa pustil prau-nikam, d' so odletel če u Karibe, čer so mel svoje hiše, ksos j'h prej prdob'l, kso skub'l use po vrst.

So bl' pa 'n prau-nik tud pre-mau pamet'n, pa so se pust'l nateg'nt bankirj'm, d' so j'm te posodil gnar, pa so kpil veliče palače. Poj, kje bvo pa treba od-pl'čvat kredite, pa n'č'er več gnarja. No, so ble pa zdej tud te br'z usga sk'p.

No, zdej so pa p'rplaval nazaj, če čer sej use to začeu. Zdej so pa usi sk'p ugotaulal, d' so bl' usi sk'p nategnen, pa d' so zdej usi sk'p praz'n, kam je pa use tist izpuhteu, kso p'rgaral nihou ta star u prejš'n generacij pa zdej uben hudič več n' ve.

Ja, vidte, učas'h so naš ta star pošilal svoje ranke z dimam če med zvezde, mi smo pa za nim posval če še use tist, k'r so von za n's ustvar'l.

isane

Pa so 'ldje darval bogov'm, poj pa boh ni mu rok, d'b uhka kej uzeu, sos pa izmisl'l še 'ne roče, kso ble med navadn'm 'ldem pa bogam. Te so mel tist, kso 'lpo govor'l pa 'lpo pel. Poj so pa te roče zbrale tist, k'r so 'ldje dal bogov'm.

Poj so pa 'ldje iznaj'dl barantane, so pa tist, kso ta barantane merkal, tud ho'tl met nekej za to. Okrog barantana jbiu pa zmerej 'n fret, 'ldje so se kregal, golfal, pretepal, pobijal, pa tko n'prej. No, poj pa ta barantane začeu ed'n merkat, pobirat za ta vahtane svoje deleže, glih toko, k't pa tist kso govorl z bogam pa mel roče za pobirane.

Use toj švo poj tko del'č, d' so 'ldje rek'l:

»Daj bog' tist, k'r je božiga, pa dej cesarjo tist, k'r je cesarjouga.«

No, d'j pa use to delvau, so pa pogruntal pisane. Pisat so znal pa sam tist, kso mel uprauka z bogam u nebes'h al pa z bogam na Zeml (cesarjam). Z'toj bva pisava boži dariu negov'm svečenikam, pa ne usakmo navad'nmo človek – but'lno.

No, poj jpa pršva demokracija, bogou so se me naval pa razmnožval, bvo j'h je zmerej več. To so pa nared'l tud t'cesarjou, t'ga so vrg'l dol, pa sami hot'l sest na prestol. Prej je biu prestol, poj j'h je bvo pa tok, d' so mog'l nard't kvopi.

T' p'ru, kso vrg'l cesarja (kje biu tud boh), jbvva dovel ena kvop, poj pa zmerej več. No, tko smo p'ršle do strank, kje usaka meva svojo kvop.

Zdej se pa ni več barantavo sam z kravam, vol'm, junc'm, kon'm, vosl'm, pa tko n'prej, ampak tud z usmo tistmo, k'r je meva usaka kvop.

Tko mammo dons ceu k'p 'ldi, k sam 'lpo govorejo, n'č ne devajo, pa bol žvejo, k't pa tist, kfejst devajo. Dons morjo pa tud usi 'ldje znat pisat pa brat, to pa zato, d' j'm uhka pošlejo obvestiu, kok morjo pvačat za pojedne, p'r ker'h j'h ni zrav'n.

Ja, sam pvačat, žrejo pa žvampajo pa druj. Učas so sami darval bogov'm, pož'rl pa tud tist, k'r so spek'l na svetmo vogn', dons pa sam pvačujejo za tist, k'r so druj pož'rl, nasral pa zasral.

No, d' use to uhka teče jpa kriju pisane, usaj tist, k use to pvačujejo tko mis'ljo.

A veš kašnaja razlika med komunizmom pa demokracijo?

Ja, u komunizm' smogu o vsak svinarij gob'c držat, u demokracij tpa ob us'h teh svinarijah besed zmanka.

Lojt'rce pa kitene

Jpršva jesen, so se pa začel odpraulat tič če u tiste tople kraje, ker ni bvo snega pa mraza. Poj so pa odletel tist, kso ble dovel moč'n za tako pot, tle so pa ostal tist ta grintou, še nedozorel, kso se prepoz'n zleg'l, al pa kso prepočas ras'l, al pa bl' koko drgač pokvečen.

Paj pršva zima, so se pa zdej te tič obnašal čist različ'n.

Tist, kso ostal doma sos poiskal k's'n drevo, pa nekaš'n zlez'l na ta spodne veje, d' so uhka ušl' tist'm zverem, kso se gonile t'm spodej. Čim viš je biu tak t'č, tem b'l je biu var'n, zato so se prerival pa lezel gor čev'n, kok'r sej le dau. Veje so mel za ta prave lojt'rce. Sam na vrh je biu pa uhka sam 'd'n, zato jbiu pa t'm gor ta največ dren.

No tist, kso pa odletel u ta tople kraje, so pa žvel tko n'prej, k't prej, sam prilagodit so se mog'l nov'm pogoj'm. Jed'l so podobne stvari k't pa doma, sovražnikou je bvo ponavad tud še več, k't pa doma, sam d'rgač'n so ble.

No, pa so se čas spet obrnil, doma jratovo spet b'l topvo, so se pa tist iz topl'h krajou spet vrnil u domače kraje. Ja, pa ne usi. M'rs k's'nga je že pobrava pot če u tople kraje, kjo ni zmogu, mrs k's'nga so u topl'h kraj'h spraule preč zverine (tud tiste na dveh nogah), m'rs k's'n pa ni zmogu poti

nazaj. Nazaj so p'ršle sam tist tič, kso bl' sposob'n pa dovel moč'n, d' so use to prenes'l.

No, zdej so pa začel devat usi svoja gnezda. Usi so se šopir'l, še nejb'l tist, kso ustal doma, pa se deval velik lepše pa sposobne, k't so bl' pa res. Bl' so usi našopirjen pa lepo pofarban, tko d' so bl' videt velik več pa imenit'n, k't so bl' pa zares.

Poj so se pa poženil pa začel valit mvadiče. Tist, kso bl' prešvoh, dab odletel u tople kraje, so mel tače mvadiče, k't so ble sami. Te so se sam d'rl, ed'n drujmo krad'l hrano, se zano pretepal, sej so b'l t' star prešvoh, dab j'h uhka use pa dob'r prežvel. Tist, kso bl' pa u topl'h kraj'h, so pa mel nekej mla-dičou, kso ble b'l moč'n, m'rs kaš'n je biu pa tud b'l švoh. Ble so pa tud tač tič k't kukouce, kso svoje jajca utaknil u tuje gnezda.

Tkoj u jesen ostau doma več tičou, k't pa prejš'n let, pa usi so hot'l lest po dreves nauzgor. Ja, zdej j'h je bvo pa prveč, so mog'l pa na druj drevo. Tkoj poj iz tist'h dreves počas ratou ceu gozd, na dreuj' pa sam izločen tič.

Tist, kso hodil u tople kraje, so mel dva doma, med obema pa prenašal use sorte. Tko so nosil dam dobre pa svabe stvari. Nalez'l so se use sorte bolez'n, poj so j'h pa razširjal doma, ne d'b ved'l al pa hotel. No, tkoj ratvou doma zmerej b'l grin-tou rod, pa zmerej več nesposobn'h.

Ljudje, ki niso neumni, so pa opazili, da med ornitologijo in humanizmom ni videt velike razlike. Tako je vsaka podobnost z našimi univerzami lahko zgolj slučajna, ni pa slučajno plezanje po lestvicah navzgor in kitenje. Niso slučajne samo »okranclana« imena in napihnjeni rezultati in merila uspešnosti, prirejena temu bleščanju. Ni pa slučajna tudi posledična vrzel med tem drevesom in drugimi drevesi, vsak ima svoje veje (lestvice), po katerih lezelo navzgor nesposobneži, dokler ne pridejo na vrh, od koder ne morejo več naprej. Leteti ne morejo, preseliti se na sosednje drevo še nekako, nikakor pa ne v širni svet, če ni ravno tak, kot je na njihovem drevesu.

Ko zletijo na sosednje drevo pa nesejo s seboj vse tisto napihnjeno perje in s perjem tudi svoje navade in čudi, a tudi svoje bolezni. No in ravno po tem perju, ki ga je vsepolno okoli borne vsebine in njih ponašanju, jih ljudje ločujejo od tistih sposobnih, ki nimajo našopirjenega perja (ti morajo biti vitki, imeti čim manj nepotrebne balasta, trdni, prilagodljivi, da lahko letajo in prenašajo napore in rizike).

Pa so Radolčan pogruntal, d'j od gnarja t' nejveč korist t'krat, k'd'r krož. Ja, kva nej pa zdej nardejo?

Jpa reku Jur Ceneto, d' mo nej zdej usak negou deu, kgaj zan naredu, tud koj pvača. Poj pa Cena biu u nedelo p'r maš, pa po maš tud pred cerkujō, moj pa reku 'n Brjan, č'b mo naredu čeule. Mo pa uzame mero pa zariše pohpvate, pa gre s tistmo muštram h Jurjo, kje biu tud ledrar. Ta mo udreže tista dva bleka ledra, von mo j'h pa tud koj pvača. Pa gre Cena dam pa namala n' 'n kos popirja še ta zgorne dele čeulou pa ta notranje dele, j'h lepo izreže, pa spet h Jurjo. Ta uzame druj led'r, tač-ga, kak'ršn'ga j Cena votu, pa mo use to izreže, Cena pa pvača. Poj pa šu Cena dam pa dva dni limou pa z dreto šivou, pa touku po led'r, ga namakou pa uleku, d'j ratou tač, k't je bvo treba, pa p'ršu na konc gor še pohpvate. Po tač martr'ng so bl' čeul' usi obuškan, pa j'h je šenkrat nategnu na kopit, j'h lepo namoču pa poraunou, na konc pa posušu.

No, poj sej pa spomnu, d' ma Jur prou fajm krtače za led'r gloncat, moj pa nesu tist svoj umotvor še zgloncat, d' bodo poj mel res ta prau ksiht. No, Jur mo to koj nardi, Cena pa pvača.

Cena jpa dau u te čeule še šner'nce, postavu use 'lpo na polico spod pod voknam, d' so to lepoto usi uhka vid'l, pa čakou, kdaj bo dubu nou naročiu.

Brjan po čeule, kj'h je naroču, ni pršu, sej ni mu gnarja, kje mogu glih use dauke pa ta druje potrebne 'rči pvačat, čeulou pa tud še ni nucou, sej bva zima še del'č.

Paj miniu ta p'ru teden pa ta prva nedela, pa ta druga, paj Cena svoje čeule zmerej b'l biksou pa gloncou, d'b kdo kej naroču, pa n'č, čeul' so še k'r naprej sameval. Poj se pa Cenet le nekej zdi narobej s tistmo kroženam gnarja. Von je use 'lpo pvačou, zdej mo pa tist t' zgloncan hudič čpi t'm not u auslog.

Pa bara Jurja, č' rab k'sne čeule, kbo hmau zima. No, ta sen cajt ungau, pa ni vedu, kvab mo nej djau, d'b se mo n' zameru, jpa djau, d' nej mau počaka, d' dobi k's'n nou gnar, poj j'h bo pa uzeu.

No vidte, tko sta bva poj uba br'z gnarja, pa usak je drujmo use pvačou.

GNAR JE KROŽU, NUNA ŽEPA PA NA KONC PRAZNA. OD USGA TGA KROŽENA JMEVA NA KONC KEJ SAM GOSPOSKA.

So se začel 'ldje u Rajo pod Triglavam zmerej b'l zavedat, d' ratujejo berač', kmorjo Evropo fehtat, d' j'm da n'zaj tist, k'r so sami vano utaknil.

Ja, kva paj to Evropa:

U zvo star'h cajt'h je bva to 'na punca, kjoj posilu ta glavn boh Zeus. Ja, jest se pa sprašujem, č' d'našna Evropa ni glih plod tega posilvana?

Ja, če so nas p'rpelal glih tist, kso p'rčakval od tega osebne korist, res je pa tud, d' nam ni ostau n'č drujga, za k'r bse uhka odločil.

Sej je bvo to tud z drug'm tko. Tud druj so č'z 'n cajt ugotov'l, d' se morjo bat otroka tače Evrope, sej ta otrok podedvou svojo naravo (božansko visokost pa posilvane) po svojmo očet, lep zunanji videz pa po svoj mat.

D'b se tga ne čutiu tko neposred'n, d'b bvo treba zmerej nekej fehtat (poj spa tud kej dobiu), so se nekter odločil, d' se bojo op'rl na use tist, k'r so mel sami, pa k'r so j'm zapust'l nihou prednik.

Tko so se vrnil spet k barantano, pa med sabo zamenal svoje prdelke pa izdelke. Tko sej usak uhka specializirou za 'no reč, pa kej dob'rga sk'p pravu, držau pa Evrop pa pvačvou nen dauk od svoj'h zemliš pa od tistga, k'r so mog'l uzunej kupt al pa prodat.

Pa so pogruntal, d' rabjo svoj last'n gnar, č' čjo bit od tga neodvis'n. No, pa so ga nared'l, tačga ta prauga, pa tačga na kartico.

Ta p'ru jbo to neč u Nemčij, kmau sej pa to tud razširvo po druj'h državah. Moral so se pa pousod borit z nacionaln'm bankam, kj'm to ni prou n'č pasavo.

Tač'm gnarj'm sej rekvo pousod drgač, en so mo rek'l Kojn (pa d' naute misl'l, d' so ble to 'lblansk kon', č'prou so učas na Vašč'm za zvo dob'r meč res tud dal štir t' domače kone. Ne, to so ble sašk kovanc), Alto, Noogles, Waldviertler, Chiemgauer, pa tko n'prej.

No, tko so poj 'nkrat tud u Rajo pod Triglavam začel z usmo tmo pa svojmo gnarjam, kso mo rek'l k'r »RAJ«, imuj pa tud 100 »RAJČKOU«

Zdej pa p'ršu u štacuno ad'n, pa prnesu če svoj prdeuk, t'm so pa zapisal, kvaj p'rnesu, pa kva če za tist met. Ta druj pa p'rpelou kr'mpir, ta tret pa jabuka pa orehe pa tko n'prej.

Poj pa p'ršu u štacuno (kso jo vaščan sami nared'l) frizer, kpa ni mu ubenga prdeuka, jpa t'm uzeu kr'mpir, pa korene pa še use tist k'r je rabu. Zdej bvo pa treba pvačat, jmu pa sam eure. Ja, jpa z euram pvačou use to po tač cen, kje biu not tud dauk. No tkoj meva vaška štacuna k'r dva gnarja – »eure« pa »raje«. Razlika jbva pa ta, d'j biu euro tolk ured'n k't raj z daukama sk'p. Kmet, kje

pa dobiu tist svoj kr'mpir pvačan u »raj'h« sej šu pa drugič strič hfrizerjo, moj pa pvačou tud z »raj'm«. Tkoj mu od zdej n'prej frizer tud »raje« pa hodu u štacuno po tist, k'r je rabu.

Tko so 'ldje hodil u štacuno pa barantal s tistmo, k'r so sami p'rdeval pa kupval tist, k'r so uhka t'm dobil. Kje bvo pa use b'l friš'n, dob'r pa tud pocen, k't pa u mest, so pa začel če hod't kupvat 'ldje od drgod. Te so pa nosil če »eure«, n'zaj so pa dobival »raje« (č' so misl'l še prit).

Št'cuna jpa zmerej več prodava. Tko sej u vašk štacun dvignu promet (u vas pa produkcija), gnarja zmerej več, tko »rajou« k't pa »eurou«. Bvaj pa u last vaščanou, sej so jo sami nared'l t'krat, kje bva kriza pa ni bvo deva, iz tistga lesa, kso ga mel u svoj'h gmajnah, pa ne od k's'nga veličga inozemskga koncerna. Nihou »raj« sej širu tud okol po sosedstv'. Tkoj vas ratvava zmerej b'l bogata. To pa br'z tist'h europsk'h kreditou, kj'h je bvo treba vračat z obrest'm uret. Država jpa tud dobiva ta svoje.

Ja, zutrej pa u štacuno po mlek pa po kr'h. No, poj pa Mrkač vidu, d'j use to sam sanou, sej o k's'n tač štacun ni bvo ne duha ne sluha. Pousod je gor pisavo nekej inozemskga, k's'nga »raja« pa u našmo Rajo pod Triglavam 'nčer.

Ja, tko je, č' 'ldje p'rveč dob'r spe pa sanajo!

Dons so se u demokracij spom'nle, d' usi 'ldje pa le niso čist enak, d' so en nekej več, pa d' majo tist tud tače otroče, k j'm tud nekej več gepira.

No, pa so se zgledval po tist'h t'm na zahod, tko, k't že velikrat prej tud, predus'm u anglosaksonskmo svet, pa hot'l nard't valil'nco za tače pamže, kso j'm rek'l »elita«. To bnej ble poj tist, kb' nas zastopal, nam vladal, nas usmerjal pa tko n'prej.

Ja, u slovensk zgodovin smo že mel tako elito t'krat, kso posval Borutouga (kje biu t'krat knez u Karantanij) sina Gorazda pa nečaka Hotimira, u 'no tačo šovo če na Chiemsee. Ta sej vrnu n'zaj pa p'ruleku s sabo tud use tist, k'r so mo t'm natvez'l, predus'm pa novo vero.

Tko so tud že naš imenitnež posval svoje otroče na ta imenitne ameriške šove (te bnej ble t' nejb'l imenitne), ker so pvačval zane šolnino. Ja, toj omogočou že komuniz'm. Te so p'rne'l n'zaj use tist, čem'r praumo dons »spremembe«, toj pa use tist, k'r je grajen na imperialistič'n osnou, za katero je temelje postavu že antič'n Rim.

Kmau po tist'm, kso p'ršle pridigarje, kso j'h posval tist, kso n's hot'l podvreč, so pa p'rulek'l tud tuje jezike, za uradno rabo latinšno, za domače potrebe pa 'no »germanšno«.

Mi Rajan smo mel t'krat še ta staro vero, kje bva povezana z naravo, družben sistem pa tolk visok, k't je bvo potreb'n za naše potrebe.

Že t'krat so vojvode izkoristile priliko, ksej neprestan vojvau, pa postal stal'n voditelj. To so pobral p'r svoj'h sosed'h, kso mel kneze, kso se ženil sam z drug'm knez'm pa se tko med seboj povezval u zveze kso poznej ratale države.

Tače vojvode so prulek'l sam tist, kso se priseljeval, p'r tist'h, kso ble pa že prej tle, pa ne. P'r selencou je bvo b'l mau, naseljeval so se u svoje vasi, ne med ta stare, z'to tud jez'k ni trpu, usak je govoru po svoje. Ni bvo pa to tko različ'n, d'b se med seboj neb razumel.³

Sam poj so se ta stare pa ta nove navade z'čele spreminat predus'm pod uplivam Bavarcou, pa tud ta Velčga Korla pa negovih nasled'nkou, kso zmerej b'l tišal n'prej fevdaliz'm. Tko so se ta zgor'n (vojvode) začel počas po zahodn'h manirah spreminat u kneze, toj pa p'rcej več k't pa sam vojvode za cajta vojn'h pohodou al pa obrambe. Te so mel okol sebe celo rajdo p'rtepačou, kso se za cajta vojne uhka prežiulal s plenam, kso se kla-

³ *Toj bvo prbliž'n tko, k't t'krat, kje u Zagreb p'rleteva ta zad'n cajt na ulak 'na Slovenka, se usedva na klop, pa se hotva mau spočit. T'krat pa z nasprotne klopi:*

»Gospodžice, ala ste vi zgodni«

»Koko nej bom zgodna, č' s'm pa komej ujeva ulak. A ne vidte, koko s'm trudna?«

»Pa ništa se ne primečuje.«

»Ja, a ste slep, a ne vidte, d s'm usa prepotena.«

»A ko vas je tako slabo uputio na vlak?«

til okol pa ropal pa pobijal, kva pa poj kje bvo vojne konc? Ja, t'krat so se pa spraul nad tiste, kso j'h do zdej »branil«. Ja, te so j'h pa od zdej naprej »hranil« = futral in to z us'm, k'r je bvo potreb'n pa z us'm k'r so gun hot'l. Te so pa tud hot'l zmerej več.

No vidte, tko smo dobil »Gorazde« - elito.

Ja, poj jpa švo to k'r n'prej. Poj so tujc, tist n' ta visoč'h položaj'h, mel zmerej več besede, mi pa zmerej m'n. Kso Švicarje nagnal Habsburžane j'h je naša elita z veselam sprejela pa nagnava češke krale. Poj so se pa te prkopal do obvasti pa nam vladal več k't pa 600 let.

Ldje so se zmerej b'l delil na tiste, kso bl' b'l pa tiste kso ble m'n demokratič'n, tujc so pa to izkoriščal, podpiral elito, pa tud elitiz'm, sej bva to zmerej voda na nihou mlin. Fejst je pa to, d'j bva elita zmerej podkupliva, zmerej se joj dau za kej prdobit, al z gnarjam, al s dobičkanosn'm častem, al službam, al z zemlo, al pa k'r s pokorn'm 'ldem, kse j'h je dau izžemat, paj bvo to čist useen, aj bva to domača al pa uvožena elita.

Paj bvo cesarstva konc paj pršu kral, paj ustau use tko k't prej, sam 'ldje so se menaval. Menavou sej tud krej, kam'r so hodil molt (molit svoje roče prot oblastnik'm). Tist, kso molil roče, so ble zmerej neč posred'nke med bogov'm (pa kak'rš'n kol so že ble), pa zmerej je bva to elita, kje bva za to dob'r nagrajena, č'j bvo pa p'rmau, sos pa sami uzal n' kak'rš'n kol način.

Poj pa pršu cajt, ksmo nagnal use te tujce če dol prot jugo. Postav'l smos demokracijo, za kero smo se usi boril (al pa saj misl'l smo, d' smo se usi). Pa že t'krat so

en skrbel b'l zase k't pa za demokracijo. Učas so tač'm rek'l voj'n dobičkarje, dons j'm pa rečejo tajkun. Ja, sej useen koko se j'm reče, zmerej so to ist 'ldje – elita.

D'b ble pa u smo tmo b'l uspeš'n, so pa začel devat tače šove, kso use to podpirale pa kovale tako elito, pa to že čist od otroškga vrtca nauzgor pa use do postdiplomsk'h študij.

No, tko bomo zdej dob'r pripraulen za globalizacijo. Mel bomo podrepnike, k bodo use to posredval domač demokracij pa j' iz gval izbijal domačo identiteto (jezik – dialekti, domače navade, domač način žiulena, itd.) pa vane č'z use sorte pisane pa trobila unašal tujo. Mi pa, usi skoz več tisočletij sta'lnga prilagajana meh'k 'ldje, prpraulen zmerej sprejemati tist, k'r so nam tujc (u svojo korist) ponujal, sprejmemo to z odprt'm rokam – sej zato mam' pa elito, d' to za nas nardi. Ta pa na naš račun uvelaula svoje interese.

No, pa še nekej. Elita jpošilava tist'm bogov'm use, k'r sos želel, pobirava pa pr 'ldeh, p'r tem se j'h je pa zmerej nekej prjeu. Tko smo prek elite pošilal naše žule u Rim pa u Konstatinop'l, pa na Dunej pa u Beugrad, zdej pa u Brus'l. Od t'm so nam pa poj vračal, k'r so hot'l pa spet č'z elito, te sej pa spet m'rskej p'rjeu. Ja, toj biu t'prau kšeft (za elito).

Pa praujo, d'j kšeftat z beumo blagam prepovedan. To že mrbit drži, sam dons smo že usi čist zmešan pa nafarban, beuga, n'douž'nga že zdaunej ni ubenga več.

Douga pamet

Je bvo to še u tist'h t' mračn'h cajt'h, kje Radolca bva še p'rcej manš k't pa dons, t'krat kso zgrad'l glih ta prve bloke, visoče 4 štuče.

Poj pa p'ršu poletje, 'ldje so zalival vrtove, tko k't do t'krat. No, zdej jbvvo pa naenkrat use narobej. Čej bvo č'z v's let z vodo use dob'r, joj začeu t'krat, kje bvo uroče zmankvat, zmankou joj pa glih u ta nov'h blok'h gor na vrh.

Ja, kva pa zdej?

Občinsk možje so se mog'l za nekej odloč't. Bva sta dva predloga:

ad'n, kje predvidevou, d'b ugrad'l po ceu Radolc vodovodne šteuce pa s tem zmanšal porabo, tko k't pousod po moder'nmo svet;

ta drujgaj pa dau šef od t'krat'nga vodovoda – Kunst'l, kje predvidevou položitu nouga, večga oskrboval'nga cevovoda.

Ja, kaš'n so ble pa zagovor'.

Ta, p'ru b' biu cnej, 'dje b mel m'n vode, k't pa prej, sej b' bva ta prcej draž k't pa prej. Ja cnej b' bva pa sam u začetk', sej b' bvo poj potreb'n velik več 'ldi, administracije, 'ldi kbse ukvarjal s šteuc'm pa odčitavanam pa zaračunavanam, pa tko

n'prej. No, t'kratna komunala jmeva sam 5 'ldi, same vodovodarje.

Ta druj predlog b' biu pa u začetk dražji, 'ldje b' uhka še naprej zalival vrtove, sej je bvo vode dost (sej je bva Begunšca dost vodnata), komunala b' pa ustava ista, noben'h dodat'nh 'ldi, kj'h b' bvo treba pvačvat.

No, poj so pa oba predloga dal gospodarsk ocent, jbiu pa ta druj že po 4 let'h cnej k't pa ta p'ru. No vid'te, taka jta stvar s strošk'm. Radolca je t'krat dobiva nove rore iz Beg'n dolčev'n, pa basta.

No sam to tud ni več'n trajavo. Radolška komunala sej začeva ukvarjat tud s smetmi, paj bvo koj več deva, pa tud administracije. Ja, kje bva že administracija, pa ksej Radolca tud povečova, sos pa uhka prvošil tud vodne šteuce. Zdej pa ne d'b vode zmankvau, ampak z'to, d'j meva administracija kej devat.

Ja, paj p'sva kanalizacija, pa sej bvo spet treba povečat. Pa ne sam to.

Učas so ble sam vodovodarje. Poj so se pa pojav'l električarje, kso ulek'l svoje dratove po štangah pa hišah če ukol po ceu Radolc. Ja pa napredka ni bvo konc, pršle so tud telefonist, kso posnemal električarje pa postav'l svoje štanže pa svoje dratove, Radolca jpa ratova tača, k't k'sna pajkova mreža, nad zemlo pa pod zemlo.

Ja, pajkova mreža! To so opazil tud občinarje pa ugotov'l, d'b se dau to izkorist't tud kej za njihove potrebe. Vid'l so, d'j usa ta mreža povezana z'nmo zaračunavanam, d' ma usak od teh sistemou zad 'no administracijo, so pa še von p'rmaknil svoj vonc, kje biu tko al tko zmerej praz'n. Ja, č' so ga pa hot'l napou'nt, so mog'l pa tud sami povečat administracijo, sej sam ta pousod use kasirova, premetavova pa pošilava če ukol 'ne popirje.

Ja pa s telefonam (tistmo na drat) stvari še ni bvo konc, pa tud napredka ne. Pršuj še plin. Paj bvo spet poh'n kopana po cestah. Paj pršva še kab'lska televizija, pa spet kopane.

Poj sej pa Mrkač z bicikl'nam pelou po cest, kje bva asfaltirana pred dobr'm trem desetletj'm, kje bva t'krat gvatka k't dojenčkova r't, dons pa usa prevuknana, k't ementalar pa zaflikana, k't beračou mont'l. Paj preklinou, kmoj padu bicik'l u 'no tačo vukno, pa se moj skriviva feltna pa pred'ru šlah, paj mogu poj bicik'l za ušesa uvač't če ukol po Radolc.

Ja pa pousod ni bvo tko k't u Radolc. U Butalah so mel tud administracijo, kje nardiva že pred 40 let'm 30-let'n urbanistič'n načrt, kje predvidevou, koko se bojo Butale razvijale. T'krat so rek'l, d' ne vejo, koko se bo svet naprej razvijou, ved'l so pa d' se bo hit'r, tko k't pousod drgot. Mau so pozved'l, koko se drgot teh 'rči lotevajo. Ble so u sorodstv' z Rib'nčan'm, kso hodil po svet okol s svojo

kramo, pa se po svet ukol nauč'l use sorte pa se tud po nih zgledval.

No, tko so Butalc postav'l kineto pa ob nej svoje hiše. Nejprej so not stvačil kanalizacijo, poj vodo, poj električno, poj telefon, poj plin, poj ta električno kab'lsko televizijo, poj ta stekleno kab'lsko televizijo, poj so pa rek'l, d' majo še pv'c za toplovod (kbo 'nkrat plin crknu, pa kbodo uporablal domače gozdove za pridobivane energije (kogeneracija elektrika-voda) pa kbodo uporablal sončno energijo, pa tko n'prej)

Ja, Butalc so se pred 40 let'm odločil, d' bodo raj u začetk pvačal nekej več, pa majo tist nekej več že zdaunej pvačan (sej so za to izrabil cajte, kje bva inflacija zvo visoka), možnost pa še n'prej odprte. Ceste majo še dons gvadke, br'z vuž. Mau se majo pa zahvalt tud svoj leg na hrib, d' uhka use 'lpo odteka. Ampak t'm odteka sam voda, ne kotalejo se pa gnarc, kbj'h požrva administracija. Kineto so nared'l t'krat, pa zarad ne ni bvo ubene nove administracije. Svoj mest so nač'rt'n razvijal pa šparal na ta prav'h mest'h pa na ta prau n'čin, tko d'j bvo dob'r za meščane pa ne sam za administracijo. Ja, tkoj bvo u Butalah (kso mele svojo domačo administracijo pa ne prtepenca).

Radolčan so se pa ta zad'nkrat pravil'n odločil, kso mel še Kunst'lina. Taj mu u k'rvi še srensk odločane (korist useh občanou), ne pa cesarskga (korist administracije).

Butalc so pred 40 let'm izkorist'l cesarja z negovo inflacijo, pa ga niso n'č fehtal, d'b jo j'm dau, sej joj k'r sam r'd talou. Butalc tud dons n' uzamejo n'č od cesarja, sej von to zmerej trikrat zaračuna. Butalc se ogibajo cesarja k't hudič križa, sej v'jo, d' č' hočjo kej za sebe nard't pa to sami nardijo pa poj to stane 100 €, morjo nard't za cesarja račun za 300 €, pa poj od tga pvačvat obroke pa obrest, dauke pa druge dajatve. Vejo, d'j to že u začetk hudičou drago, d' t' domač p'r tmo niso zaposlen, d' v's gnar izpuhti v'n iz kraja, na kraj' pa ostanejo velika pvačiva, k bremenijo njihovo bodočnost. Ja, č' pa to 'n cajt traja pa zažrejo svojo pa bodočnost svoj'h otrok.

Ja ja, cesarj' so ratval zmerej b'l požreš'n, zmerej več so hot'l za sebe pa za svoje podrep'nke.

Radolčan pa niso Butalc, niso tko neum'n, d'b deval tko k't Butalc. Č' se neč že dobi gnar, gaj treba uzet. Žvi se dons, kvau pa jut'r, pa ubenga n' briga. Z' kva bse pa ukvarjal s tist'm »jut'r«, kmamo pa dons dost težau. D' so se pa te težave nabrale od Kunst'lna s'm, pa d' sos j'h Radolčan pa njihova administracija sami naprt'l, pa nobed'n več n' ve. Tud to ni ubed'n opazu, d' so se ujel u pajkove mreže, pa d' še zmerej u n'h cepetajo.

Ja, pa d' naute misl'l, d'j drgot u Rajo kej drgač. Ani so se še velik b'l zaplet'l u mreže, d' so še več berač, č' ne vrjamate pa pogledjte mau ukol sebe, po Bled, po Bohin, pa tko n'prej po abecedn'm redo. Razlika jsam ta, d' t'm nimajo Kunst'lna za mejnik, 'nčer pa tud nimajo kinete, pousod pa cepetajo u ist mrež.

ahle

Vse kar elita poserje, zaserje in naserje mora požreti neelita.

Elita uporablja za medsebojno občevanje situle, za občevanje z neelito pa kahle.

Značilnost elite je sijaj okoli vsebine. Ko se odstrani sijaj, ostane samo neelita – brez vsebine?.

Razlika med elito in neelito je samo šajn (spredaj, zadaj na obeh straneh, zgoraj in spodaj). Za vzpostavitev in vzdrževanje sijaja je potrebno mnogo sredstev in energije. Vse to mora posredovati neelita. Ta pa dobi za povračilo samo gledanje na šajn elite. (šajn = blesk, sijaj, navideznost = aureola, medalje, akademski nazivi, plemiški nazivi, itd.)

Elita se povzpne sama po hrbtih drugih, pade pa navzdol s pomočjo drugih, šajn pa zgubi sama po sebi, ko ji zmanjka sredstev, ki ta šajn vzdržujejo. (tedaj se pa oddahnejo tisti, ki jih ta šajn moti, saj brez šajna so to čisto navadni ljudje)

oferka

Je baba rekva desco, d' nej jo neha skoz u n'č devat, d' vona šofira tko, k't so jo nauč'l.

»Ja, jest b' r'd vedu, kaš'n vosu jbiu tist, kje tebe učiu. Č'b ga ucenvou po negoumo izdelk, poj je mogu bit zvo vel'k.«

Č'z 'n cajt pa:

»Ja, jest pa le misl'm, d' tist tvoj učit'l le ni mogu bit tko vel'k vosu, ampak d' morš bit mau p'r tmo kriva tud ti. Toj tko, k't p'r usakmo učit'lno, ta nardi dobre pa svabe učence, sam on j'h uhka sam dodeva, p'rcej narjen so pa že prej, pred'n pridejo knemo. Iz dreka tud dob'r učit'l ne more n'č pamet'nga nard't.«

»A zdej meuš pa še žalu!«

»Jest sploh ubenga n' žal'm. Jest sam ugotaulam dejstva, užal se pa uhka usak sam, č' ga ta dejstva prizadenejo. Jest dejstu n' mor'm spremenit, uhka j'h sam tist, kse ga tičejo. Toj tko k't špegu, ktud ne more iz stare babe nard't mvado.«

»Kva pa zdej spet to pomen?«

»Ja n'č drujga, k't to, d' seuš mogva dat predevat. Sam jest poznam sam tače dohtarje, k predelujejo stare babe, kj'h razrežejo na use sorte načine, utaknejo vane use sorte hudiča, n' poznam pa ubenga dohtarja, kb' predelvou stare babe tko, d'b dob'r šofirale.«

»No, č' n'č n' veš, pa klun drž, jest bom pa šofirova n'prej tko, k't s'm do zdej! Č't pa ni kej prou, s pa ti poiš tačga dohtarja, d' bo tebe tko predelou, d' boš uhka prenašou moj šofirane.«

Ja, ta zgorna prpoved je pa zvo podobna našmo usakdaj'nmo žiuleno skoz kerga nas vozjo naš politk'.

KAZALO

PREDGOVOR	3
<u>Mrkačova senca</u>	5
<u>Uredniška</u>	8
<u>Govorica</u>	10
<u>Ceg'lc</u>	12
<u>Mačan</u>	13
<u>Jam'nk</u>	19
<u>Signal'n vogn'</u>	25
<u>Lublančan pa Bohinc</u>	27
<u>Šoping</u>	37
<u>Prauna država</u>	38
<u>Pisane</u>	40
<u>Lojt'rce pa kitene</u>	42
<u>Gnar</u>	45
<u>Svoj gnar</u>	47
<u>Elite</u>	50
<u>Douga pamet</u>	54
<u>Kahla</u>	59
<u>Šoferka</u>	59